

رامزاننىڭ ئاخىرقى ئونى ۋە قەدىر

كېچىسى توغرىسىدا

[ئۇيغۇرچە]

العشر الأواخر وليلة القدر

[باللغة الأويغورية]

خاتىپ: شەيخ سەلاھ ئەبنى مۇھەممەد ئەلبۇدەير

الخطيب: الشيخ صلاح بن محمد البدير

تەرجىمە قىلغۇچى: سەيپىددىن ئەبۇ ئابدۇلئەزىز

المترجم: سيف الدين أبو عبد العزيز

تەكشۈرۈپ بىكىتكۈچى: ن. تەمكىنى

المراجعة: ن. تمكيني

ريباد شەھرى رەبۋە رايونى دىن تەشۋىقات

ھەمكارلىق مەركىزى

المكتب التعاوني للدعوة وتوعية الجاليات بالربوة

بمدينة الرياض

1429 – 2008

islamhouse.com

رامزاننىڭ ئاخىرقى ئونى ۋە قەدىر كېچىسى

توغرىسىدا

2008-يىلى 09-ئاينىڭ 19-كۈنىدىكى جۈمە خۇتبىسىنىڭ تەپسىلى

تەرجىمىسى

بىرىنچى خۇتبە

بارلىق گۈزەل ماختاشلار ئاللاھقا خاستۇر، ئاللاھنى ئۆزىنىڭ كاتتىلىقىغا لايىق رەۋىشتە ماختايمىز، ئۇنىڭ پەزىلى-ئېھسان ۋە نېمەتلىرىگە تەشەككۈر ئېيتىمىز، ئاللاھنى ئىسمى، سۈپەتلىرى ۋە ئىش - ھەرىكەتلىرىدە ھېچ شېرىكى يوق، يەككە- يىگانە دەپ، پەيغەمبىرىمىز ۋە يول باشچىمىز مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنى ئاللاھنىڭ بەندىسى ۋە ئەلچىسى دەپ گۇۋاھلىق بىرىمىز . پەيغەمبىرىمىز مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامغا، ئائىلە تاۋابىئاتلىرىغا ۋە بارلىق ساھابىلەرگە ئاللاھدىن دائىم يېڭىلىنىپ، تەكرارلىنىپ تۇرىدىغان رەھمەت ۋە سالاملارنى تەلەپ قىلىمىز.

ئى مۇسۇلمانلار! ئاللاھقا تەقۋادارلىق قىلىڭلار، ئاللاھقا تەقۋادارلىق قىلىش، ئۇ زاتقا ئىتائەت قىلىشنىڭ يۇقىرى پەللىسىدىن ئىبارەت، «ئى مۆمىنلەر! ئاللاھقا لايىق رەۋىشتە تەقۋالىق قىلىڭلار، پەقەت مۇسۇلمانلىق ھالىتىڭلار بىلەنلا ۋاپات بولۇڭلار».

ئى مۇسۇلمانلار! رامزاندا ئىنساننىڭ نەپسى غەپلەتتىن ۋە ھورۇنلۇق - بوشاڭلىقنىڭ ئىسكەنجىسىدىن قۇتۇلۇپ، ئىبادەت مەيدانىغا، تائەت

باغچىسىغا چىقىدۇ، تىللار ئاللاھدىن كەچۈرۈم تەلەپ قىلىدۇ، كۆزلەردىن ياشلار تۆكۈلىدۇ، قەلبىلەر ئۆرتىنىدۇ، نەپىسلەر ئاللاھقا يۈزلىنىدۇ، ئىبادەتكە لەززەت، قەلبىلەرگە خۇرسەنلىك ۋە ئۆمۈرگە بەرىكەت بولىدۇ.

تەھەججۇد نامىزى، ئاللاھقا يېلىنىپ مۇناجات قىلىش، كىچىدە ئوقۇلغان قۇرئان تىلاۋىتىنىڭ لەززىتىگە نىسبەتەن دۇنيانىڭ لەززەتلىرى ھېچ نېمىگە ئەرزىمەيدۇ. سەھل ئىبنى سەئەد رەزىيەللاھۇئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: « جىبرىئىل ئەلەيھىسسالام مېنىڭ يېنىمغا كېلىپ مۇنداق دېدى: ئى مۇھەممەد! سەن قانداق ياشىغىن، چوقۇم دۇنيادىن كېتىسەن، خالىغان نەرسىنى ياخشى كۆرگىن، ئۇنىڭدىن ئايرىلسەن، دۇنيادا قانداق ئەمەللەرنى قىلساڭ، ئۇنىڭ مۇكاپىتىنى كۆرسەن، بىلگىنىكى، مۆمىننىڭ شان - شەرىپى كىچىدە ناماز ئوقۇش بىلەن، ئىززىتى كىشىلەردىن بەھاجەت بولۇش بىلەن بولىدۇ» (ھاكىم ۋە بەيھەقىيىدىن).

ئەبى ئۇمامە رەزىيەللاھۇئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: « سىلەر كىچىدە ناماز ئوقۇڭلار، بۇ سىلەردىن ئىلگىركى ياخشى كىشىلەرنىڭ ئادىتى، بۇ ئىش سىلەرنى ئاللاھقا يېقىنلاشتۇرىدۇ، خاتالىقنى كەچۈرۈم قىلىپ گۇناھنى ئۆچۈرىدۇ» (تىرمىزىيىدىن).

ئابدۇللا ئىبنى ئەمىر ئىبنى ئاس رەزىيەللاھۇئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: « كىمكى كىچىدە تۇرۇپ قۇرئاندىن ئون ئايەت ئوقۇسا غاپىللارنىڭ قاتارىغا يېزىلمايدۇ، يۈز

ئايەت ئوقۇسا كىچىدە قىيامدا تۇرغۇچىلار دەپ يېزىلىدۇ، مىڭ ئايەت ئوقۇسا كۆپ ئىبادەت قىلغۇچىلار دەپ يېزىلىدۇ» (ئەبۇ داۋۇد ۋە ئىبنى خۇزەيمەدىن). كىچىدە قىيامدا تۇرغۇچىلار ئۆز پەرۋەردىگارىغا ياخشى كۆرەلگۈچى، راستچىل-سەمىمى كىشىلەردۇر، ئۇلار كىچىلەرنى قۇرئان تىلاۋەت قىلىش، ئاللاھقا يېلىنىش، مەغپىرەت تەلەپ قىلىش بىلەن بىدار ئۆتكۈزىدۇ، ئۇلارنىڭ كۆزلىرىدىن يامغۇر تامچىلىغاندەك ياش تۆكۈلۈپ تۇرىدۇ.

مۇغپىرەتە ئىبنى شۆبە رەزىيەللاھۇئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام كىچىدە قىيامدا تۇرۇپ پۇتلىرى ئىششىپ كەتكەندە ئاياللىرى: ئاللاھ سىلنىڭ ئىلگىرىكى ۋە كىيىنكى گۇناھلىرىنى كەچۈرۈم قىلغان تۇرسا نېمە ئۈنچە جاپا چىكىلا؟ دېگەندە، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «مەن ئاللاھنىڭ نېمەتلىرىگە شۈكۈر ئېيتقۇچى بەندە بولمايمەنمۇ؟!» دېگەن. (بىرلىككە كەلگەن ھەدىس).

مانا ھازىر رامزاننىڭ ئاخىرقى ئون كۈنى يېقىنلاشتى. ئاللاھقا يۈزلىنىدىغان ئەڭ كاتتا كىچىلەر كېلىپ قالدى، بۇ كىچىلەرنى غەنىمەت بىلەيلى، كىچىلەرنى قۇرئان تىلاۋەت قىلىش، ئاللاھقا يېلىنىش، مەغپىرەت تەلەپ قىلىش، تەھەججۇد نامىزى ئوقۇش بىلەن بىدار ئۆتكۈزەيلى، ئائىشە رەزىيەللاھۇئەنھادىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام رامزاننىڭ ئاخىرقى ئونى كىرسە، كىچىلەرنى ئىبادەت بىلەن ئۆتكۈزەتتى، ئاياللىرىنىمۇ ئويغىتاتتى، ئادەتتىكىدىن ئارتۇقراق ئىبادەت قىلاتتى، ھىممەت كەمىرىنى مەھكەم باغلايتتى، (يەنى ئاياللىرىغا يېقىنچىلىق قىلىشتىن ئۆزىنى تارتاتتى)» (بىرلىككە كەلگەن ھەدىس).

ئائىشە رەزىيەللاھۇئەنھادىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، «پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام رامزان ئېيىدا (ئىبادەت، ياخشىلىق، ئاللاھقا يۈزلىنىش جەھەتلەردە) رامزاندىن باشقا چاغلاردا كۆرۈلۈپ باقمىغان تىرىشچانلىقلارنى كۆرسىتەتتى» (مۇسلىمدىن).

كېچىدە قىيامدا تۇرغۇچىلار! دۇئالارنى ئىجاۋەت قىلغۇچى ئاللاھقا ئىبادەت قىلىشقا تىرىشىڭلار، كېچىدە پەقەت كەسكىن ئىرادىلىك كىشىلەر تۇرالايدۇ، قەبرىدە ئىنسانغا كېچىدە ئوقۇغان نامازدەك مەنپەئەت بېرىدىغان نەرسە يوق. «شۈبھىسىزكى، تەقۋادارلار جەننەتلەردە ۋە ئېقىپ تۇرغان بۇلاقلارنىڭ ئارىسىدا بولىدۇ، ئۇلار پەرۋەردىگارى ئاتا قىلغان نەرسىلەرنى قوبۇل قىلىدۇ، ئۇلار بۇنىڭدىن ئىلگىرى يەنى دۇنيادىكى چاغدا ياخشى ئىش قىلغۇچىلار ئىدى، ئۇلار كېچىسى ئاز ئۇخلايتتى، ئۇلار سەھەرلەردە پەرۋەردىگارىدىن مەغپىرەت تىلەيتتى».

ئاللاھ بۈيۈك قۇرئان كەرىم ۋە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ سۈننەتلىرى بىلەن ماڭا ۋە سىلەرگە بەرىكەت بەرسۇن، ئۇنىڭدىكى ۋەز نەسىھەتلەردىن ھەممەيلەنگە مەنپەئەت بەرسۇن، مەن ۋە سىلەر ئۈچۈن ئاللاھتىن كەچۈرۈم تەلەپ قىلىمەن، ئاللاھتىن كەچۈرۈم تەلەپ قىلىڭلار، ئاللاھ غالىبتۇر، كەچۈرۈم تەلەپ قىلغۇچىلارنى كەچۈرگۈچىدۇر.

ئىككىنچى خۇتبە

ئاللاھنى بىزگە قىلغان خەيرى ئېھسانلىرىگە چەكسىز ماختايمىز، بەرگەن نېمەتلىرىگە ۋە توغرا يولغا مۇۋەپپەقىيەت قىلغانلىقىغا ھېسابسىز شۈكرى ئېيتىمىز، ئاللاھنىڭ شەننى كاتتىلاپ ھېچ شېرىكى يوق يەككە يىگانە دەپ، مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنى ئاللاھنىڭ بەندىسى ۋە ئەلچىسى

دەپ گۇۋاھلىق بىرىمىز . ئاللاھتىن پەيغەمبىرىمىز مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامغا، ئائىلە تاۋابىئاتلىرىغا، ساھابىلەرگە ۋە ئۇلارنىڭ يولىغا ئەگەشكەن بارلىق ياخشى كىشىلەرگە كۆپلەپ رەھمەت، مەغپىرەت تەلەپ قىلىمىز.

ئى مۇسۇلمانلار! ئاللاھقا تەقۋادارلىق قىلىڭلار، ئاللاھنىڭ كۈزۈتۈپ تۇرىدىغانلىقىنى ئۇنتۇماڭلار، ئاللاھقا ئىتائەت قىلىڭلار، ئاسىيلىق قىلماڭلار . «ئى مۆمىنلەر! ئاللاھقا لايىق رەۋىشتە تەقۋالىق قىلىڭلار، راستچىل كىشىلەر بىلەن بىللە بولۇڭلار».

ئى مۇسۇلمانلار! قەدىر كېچىسى پەزىلەتلىك، كاتتا، بەركەتلىك ۋە شەرەپلىك كېچە، بۇ كېچىدە كۆپ ياخشىلىق ۋە ئالى ساۋاپلار تەقسىم قىلىنىدۇ، بۇ كېچىدە قىلىنغان ئەمەللەر باشقا مىڭ ئايدا قىلىنغان ئەمەللەردىن ياخشى، كىمكى قەدىر كېچىسىدە ئاللاھنىڭ ۋەدىسىگە ئىشەنگەن ۋە ساۋاپ ئۈمىد قىلغان ھالەتتە تۇرسا ئۇ كىشىنىڭ ئىلگىرىكى گۇناھلىرى مەغپىرەت قىلىنىدۇ . بۇ كېچىنىڭ ساۋابىدىن مەھرۇم بولغان كىشى كۆپ ياخشىلىقتىن مەھرۇم قالىدۇ. بۇ كېچىنىڭ ساۋابىغا ئېرىشكەن كىشى بەختلىك بولىدۇ .

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام رامزاننىڭ ئاخىرقى ئونىدا ئاللاھقا يېقىنلىشىپ ساۋاپ ئۈمىت قىلىپ، قەدىر كېچىسىنى تەلەپ قىلىپ ئېتىكاپ قىلاتتى، قەدىر كېچىسىنى بۇ ئاخىرقى مۇبارەك ئون كۈندە تەلەپ قىلىڭلار. ئائىشە رەزىيەللاھۇئەنھادىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام رامزاننىڭ ئاخىرقى ئونىدا ئېتىكاپ قىلاتتى ۋە: «قەدىر كېچىسىنى رامزاننىڭ ئاخىرقى ئون كۈندە تەلەپ قىلىڭلار» دېگەن.

ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى! غەپلەتتىن بىشىڭلارنى سىلكىۋېتىپ،
ھورۇنلۇق - بوشاڭلىقتىن ئاگاھ بولۇپ، قەدىر كېچىسىنى تەلەپ قىلىپ
بىدار تۇرۇشقا تەييار بولۇڭلار.

نەپىسىڭلارنى ئاللاھقا ئىتائەت قىلىشقا رىغبەتلەندۈرۈڭلار، ئىمام ئەھمەد
ئۆز نەپسىگە خىتاب قىلىپ مۇنداق دەيتتى: "ئى نەپسىم! ئاللاھقا
بويىسۇنغىن، ئۇنداق قىلمىساڭ كىيىن مېنى بىئارام قىلسەن".

«ئاللاھقا شېرىك كەلتۈرگەن ئادەم ياخشىمۇ؟ ياكى ئاخىرەت ئازابىدىن
قورقۇپ، پەرۋەردىگارنىڭ رەھمىتىنى ئۈمىت قىلىپ كېچىنىڭ
سائەتلىرىنى سەجدە قىلغان ۋە قىيامدا تۇرغان ھالدا ئىبادەت قىلىپ
ئۆتكۈزگەن ئادەم ياخشىمۇ؟ ئېيتقىنكى:» بىلىدىغانلار بىلەن
بىلمەيدىغانلار باراۋەر بولامدۇ؟ پەقەت ساغلام ئەقىل ئىگىلىرى ئىبىرەت
ئالىدۇ».

ئى مۆمىنلەر بىلىڭلاركى! ئاللاھ تائالا بىزنى ئالاھىدە بىر ئىشقا
بۇيرۇپ، ئۇ ئىشنى ئالدى بىلەن ئۆزى باشلىدى، بۇنىڭغا ئاللاھقا دائىم
تەسبىھ ئېيتىپ تۇرىدىغان پەرىشتىلەرنى بىرگە قىلدى، ئىنسان ۋە
جىنلارنى بۇنىڭغا بۇيرىدى، ئۇ بولسىمۇ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا كۆپ
دۇرۇت سالام يوللاشتىن ئىبارەت بولۇپ ئاللاھ مۇقەددەس كىتابىدىكى
ئېسىل سۆزىدە مۇنداق دېدى: «ئاللاھ ھەقىقەتەن پەيغەمبەرگە رەھمەت
يوللايدۇ، پەرىشتىلەرمۇ ھەقىقەتەن پەيغەمبەرگە مەغپىرەت تەلەپ
قىلىدۇ، ئى مۆمىنلەر! سىلەر پەيغەمبەرگە دۇرۇت ئېيتىڭلار ۋە ئامانلىق
تېلەڭلار».

ئى ئاللاھ! سەندىن پەيغەمبىرىمىز مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامغا، ئائىلە تاۋابىئاتلىرىغا، ساھابىلەرگە ۋە ئۇلارنىڭ يولىغا ئەگەشكەن بارلىق ياخشى كىشىلەرگە كۆپلەپ رەھمەت، مەغپىرەت تەلەپ قىلىمىز.

ئى ئاللاھ توغرا يول تۇتقۇچى، ئادىللىق بىلەن ھۆكۈم قىلغۇچى، ھەقىقەتنى دۇنياغا تاراتقۇچى پەيغەمبىرىمىز مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ ئىز باسارلىرىدىن بولغان ئەبۇ بەكرى، ئۆمەر، ئوسمان، ئەلى ۋە باشقا بارلىق ساھابىلاردىن رازى بولغىن . سىنىڭ سىخىلىقىڭ، رەھمىتىڭ ۋە خەيرى ئېھسانىڭ بىلەن بىزدىنمۇ رازى بولغىن .

ئى ئاللاھ! ئىسلامنى ۋە مۇسۇلمانلارنى ئەزىز قىلغىن. مۇشرىكلار ۋە كاپىرلارنى خار قىلغىن، دىن دۈشمەنلىرىنى تارمار قىلغىن، ئى ئاللاھ! تۇتقان روزىمىزنى، كىچىدە ئوقۇغان تەراۋىھ نامازلىرىمىزنى ۋە ياخشى ئەمەللىرىمىزنى قوبۇل قىلغىن، باسقان قەدەملىرىمىزنى پاك قىلغىن . دەرىجىمىزنى ئالى قىلغىن، بىزنى گۇناھ - مەسىيەتتىن خالاس قىلغىن، نەپسىمىزگە ئەگىشىپ كېتىشتىن ساقلىغىن، بىز بىلەن خاتالىقنىڭ ئارىسىنى يىراق قىلغىن، شەيتاننىڭ ئازدۇرۇشىدىن ساقلىغىن .

ئى ئاللاھ! سەن بىلەن ئۇچراشقاندا بىزنى خۇرسەن قىلغىن، بىزنى سەن ياخشى كۆرىدىغان كىشىلەردىن قىلغىن، بىزگە سىنىڭ ھۆكۈمۈڭگە رازى بولۇش ۋە ئىتائەت قىلىش بىلەن قانائەتچان بولۇشنى ئاتا قىلغىن . سەن بىزگە ئاتا قىلغان ھالال نەرسىلەر بىلەن ھارامدىن ساقلىغىن، ئۆز پەزىلىتىڭ بىلەن باشقىلاردىن بەھاجەت قىلغىن، بىزنى مۇسۇلمان ھالەتتە ۋاپات قىلدۇرغىن، بىزنىڭ رىزقىمىزنى كەڭرى قىلغىن، بىزنى باشقىلارنىڭ دەشنام قىلىشىدىن ساقلىغىن، كاپىرلارنى بىزدىن ئۈستۈن قىلمىغىن.

ئى مەغپىرىتى كەڭرى، ئەپۇ قىلىشى كاتتا، رەھمىتى يېقىن بولغۇچى
ئاللاھ! بىزگە ئۆز دەرگاھىڭىدىن رەھمەت - مەغپىرەت ئاتا قىلغىن، ساڭا
تەقۋادارلىق قىلىش بىلەن بىزنى بەختلىك قىلغىن، بىزگە سىنى كۆرۈپ
تۇرغاندەك قورقۇنۇچ ئاتا قىلغىن .

ئى ئاللاھ! ئىككى ھەرەم شەھىرىنىڭ تىنچلىق - باياشاتلىقىنى، شان -
شەرىپى ۋە خاتىرجەملىكىنى داۋاملاشتۇرغىن، رەھبەرلىرىنى ئىسلامنىڭ ۋە
مۇسۇلمانلارنىڭ ئىززىتى كۆتۈرىدىغان، ھەج - ئۆمۈر قىلغۇچى ۋە
زىيارەتچىلەرنىڭ خىزمىتىنى قىلىدىغانلاردىن قىلغىن . سىنىڭ رەھمەت
- پەزىلىتى بىلەن بارلىق مۇسۇلمانلارنىڭ شەھىرىنىڭ تىنچلىق -
باياشاتلىقىنى، شان - شەرىپى ۋە خاتىرجەملىكىنى داۋاملاشتۇرغىن،
دۈشمەنلەرنىڭ ھىلى - مىكرىدىن، ئىپلاسلىرىنىڭ بۇزۇقچىلىقىدىن
ساقلىغىن، دۇنيادا ئازاب چېكىۋاتقان قېرىنداشلىرىمىزغا تىزدىن غەلبە -
نۇسرەت، تەمكىنلىك ئاتا قىلغىن . ئەقسا مەسچىتىنى يەھۇدىيلارنىڭ
ئىپلاسلىقىدىن قۇتقازغىن، پەلەستىندىكى بىچارە قېرىنداشلىرىمىزغا
بۇلاڭچى يەھۇدىيلار ئۈستىدىن غەلبە ئاتا قىلغىن، ئۇلارنىڭ بالا -
مۇسىبەتلىرىنى كۆتۈرۈۋەتكىن، ئەسىرگە چۈشۈپ قالغانلىرىنىڭ
قۇتۇلۇشىغا ياردەم بەرگىن، كېسەللىرىگە شىپالىق ئاتا قىلغىن، ئۇلارغا
تاجاۋۇز قىلغانلارنى مەغلۇب قىلغىن، رامزان ئېيىنى بارلىق مۇسۇلمانلار
ئۈچۈن ئىززەت، غەلبە، قۇتۇلۇش ۋە تەمكىن بولىدىغان ئاي قىلغىن، ئى
مېھرىبان شەپقەتلىك ئاللاھ!.

ئى ئاللاھنىڭ بەندىلىرى! ئاللاھ سىلەرنى ئادىللىق قىلىشقا، خەيرى
ئېھسان قىلىشقا، ئۇرۇق تۇغقانلارغا ئېھسان قىلىشقا بۇيرۇيدۇ، پاهىشە

ئىشلاردىن، ھەددىدىن ئېشىشتىن توسىدۇ، سىلەرنىڭ نەسھەت قوبۇل قىلىشىڭلار ئۈچۈن سىلەرگە نەسھەت قىلىدۇ، ئاللاھقا بەرگەن ۋەدەڭلارغا ۋاپا قىلىڭلار، ئەھدىنى چىڭتىقاندىن كىيىن بۇزۇۋەتمەڭلار، ئاللاھنى بۇ ئىشقا ۋەكىل قىلىدىڭلار، ئاللاھ سىلەرنىڭ قىلىۋاتقان ئىشىڭلارنى بىلىپ تۇرغىچىدۇر، ناھايىتى كاتتا ۋە بۈيۈك ئاللاھنى يادىتىڭلار، ئاللاھمۇ سىلەرنى ئەسلەيدۇ، ئاللاھنىڭ ھېسابسىز نېمەتلىرىگە شۈكۈر ئېيتىڭلار، سىلەرگە زىيادە قىلىپ بېرىدۇ، ئاللاھنى يادىتىش كاتتا ئىشتۇر، ئاللاھ سىلەرنىڭ قىلىۋاتقان ئىشىڭلارنى بىلىپ تۇرغىچىدۇر.